

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 29 lipca 2022 r.

BADK.DPK.133.108.2022

P10-47/22	Data wpływu petycji 24 czerwca 2022 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 29 lipca 2022 r.

KODEKS WYKROCZEŃ

TEMAT

- OBNIŻENIE WYSOKOŚCI KWOTY OKREŚLAJĄCEJ MAKSYMALNĄ WARTOŚĆ UKRADZONEGO LUB PRZYWŁASZCZONEGO MIENIA,**
- WPROWADZENIE DODATKOWEJ KARY – ZWROT KOSZTÓW POSTĘPOWANIA ŚLEDZCZEGO.**

WNOSZACY PETYCJE: petycja zbiorowa

Wniesiona przez dwie osoby fizyczne.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany § 1 i 4 art. 119 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń.

UZASADNIENIE WNOSZĄCYCH PETYCJE:

Autorzy petycji wnoszą o zmianę treści § 1 art. 119 Kodeksu wykroczeń, stanowiącego, że za kradzież lub przywłaszczenie rzeczy ruchomej, której wartość nie przekracza 500 zł, sprawcy grozi kara aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny. Wnioskują oni o obniżenie tej kwoty do wysokości nieprzekraczającej 100 zł. Ich zdaniem, znaczące obniżenie wysokości kwoty określającej wartość ukradzionego lub przywłaszczonego przez sprawcę mienia, z jednoczesnym pozostawieniem dotychczasowej odpowiedzialności karnej, grożącej za tego rodzaju czyn, może przyczynić się do odstraszenia potencjalnych sprawców oraz tym samym do zmniejszenia liczby tego typu wykroczeń.

Drugi postulat petycji dotyczy uzupełnienia treści § 4 art. 119, który przewiduje możliwość nałożenia przez sąd sankcji finansowej w postaci obowiązku zapłaty, przez sprawcę wykroczenia, równowartości ukradzionego lub przywłaszczonego mienia, jeżeli szkoda nie została przez niego naprawiona. Autorzy petycji proponują, by sąd mógł dodatkowo obciążyć sprawcę kosztami postępowania śledczego, co z kolei zwiększyłoby dolegliwość wymierzonej kary finansowej.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2021 r. poz. 2008) w art. 119 § 1 stanowi, że osoba która dopuściła się kradzieży lub przywłaszczenia cudzej rzeczy ruchomej, której wartość nie przekracza 500 złotych, popełniła wykroczenie, zagrożone karą aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

Zgodnie z § 4 art. 119, w razie popełnienia tego rodzaju wykroczenia, wobec sprawcy może być orzeczony obowiązek zapłaty równowartości ukradzionego lub przywłaszczonego mienia, jeżeli zaistniała szkoda majątkowa nie została dotychczas naprawiona.

DZIAŁANIA POWIAZANE:

Wyrok Sądu Rejonowego w Jeleniej Górze z dnia 22 kwietnia 2021 r. II W 1374/20¹.
[Czyn z art. 119 § 1 kw. zagrożony jest karą aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny] – czynnikami brane pod uwagę przez sąd, orzekający rodzaj i wymiar kary w sprawie o wykroczenie.

¹ II W 1374/20 - Wyrok Sądu Rejonowego w Jeleniej Górze, LEX nr 3240289.

Art. 33 kw. stanowi, że organ orzekający wymierza karę według swojego uznania, w granicach przewidzianych przez ustawę za dane wykroczenie, oceniając stopień społecznej szkodliwości czynu i biorąc pod uwagę cele kary w zakresie społecznego oddziaływania oraz cele zapobiegawcze i wychowawcze, które ma ona osiągnąć w stosunku do ukaranego (§ 1).

Wymierzając karę, organ orzekający bierze pod uwagę w szczególności rodzaj i rozmiar szkody wyrządzonej wykroczeniem, stopień winy, pobudki, sposób działania, stosunek do pokrzywdzonego, jak również właściwości, warunki osobiste i majątkowe sprawcy, jego stosunki rodzinne, sposób życia przed popełnieniem i zachowanie się po popełnieniu wykroczenia (§ 2).

Jako okoliczności łagodzące uwzględnia się w szczególności działanie sprawcy wykroczenia pod wpływem ciężkich warunków rodzinnych lub osobistych; działanie sprawcy wykroczenia pod wpływem silnego wzburzenia wywołanego krzywdzącym stosunkiem do niego lub do innych osób; działanie z pobudek zasługujących na uwzględnienie; prowadzenie przez sprawcę nienagannego życia przed popełnieniem wykroczenia i wyróżnianie się spełnianiem obowiązków, zwłaszcza w zakresie pracy; przyczynienie się lub staranie się sprawcy o przyczynienie się do usunięcia szkodliwych następstw swego czynu (§ 3).

Jako okoliczności obciążające uwzględnia się w szczególności działanie sprawcy w celu osiągnięcia bezprawnej korzyści majątkowej; działanie w sposób zasługujący na szczególne potępienie; uprzednie ukaranie sprawcy za podobne przestępstwo lub wykroczenie; chuligański charakter wykroczenia; działanie pod wpływem alkoholu, środka odurzającego lub innej podobnie działającej substancji lub środka; popełnienie wykroczenia na szkodę osoby bezradnej lub osoby, której sprawca powinien okazać szczególne względy; popełnienie wykroczenia we współdziałaniu z małoletnim (§ 4).

Przepisy § 1-4 stosuje się odpowiednio do środków karnych (§ 5).

Komentarz do art. 119 [Kradzież lub przywłaszczenie]²

Przepis art. 119 w swojej pierwotnej wersji przewidywał osobną odpowiedzialność za kradzież lub przywłaszczenie mienia społecznego i osobną za kradzież lub przywłaszczenie sobie innego mienia niż społeczne. Jednocześnie w razie dopuszczenia się kradzieży lub przywłaszczenia mienia społecznego obligatoryjnie orzekało się obowiązek zapłaty równowartości ukradzionego lub przywłaszczonego mienia.

Nowelą sierpniową z 1998 r. treść art. 119 uległa zmianie na obecnie obowiązującą. Nowelizacja art. 119, a także kilku innych przepisów części szczególnej kodeksu wykroczeń

² Grzegorzczuk Tomasz (red.), *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, wyd. II, LEX 2013.

polegała wyłącznie na wprowadzeniu - w miejsce odrębnych dotychczas unormowań - jednej podstawy odpowiedzialności za kradzież lub przywłaszczenie cudzej rzeczy ruchomej, niezależnej od rodzaju własności mienia (zob. postanowienie SN z 17 maja 2000 r., V KKN 132/00, Prok. i Pr.-wkl. 2001, nr 2, poz. 19; T. Grzegorzczak, *Nowela...*, s. 47-49; Bojarski M., Radecki W., *Kodeks wykroczeń. Zmiany...*, s. 108-109).

Komentarz do art. 119 [Kradzież lub przywłaszczenie]³

Artykuł 119 kw. określa dwa wykroczenia, kradzież i przywłaszczenie cudzej rzeczy ruchomej. Oba te czyny stanowią wykroczenie, jeżeli wartość rzeczy nie przekracza 500 zł (aktualnie). Powstaje problem, czy wartość mienia stanowiącego przedmiot czynu powinna być oceniona w odniesieniu do czasu popełnienia tego czynu czy czasu wyrokowania (zob. postanowienie SA w Lublinie z 29 marca 1999 r., II AKz 117/98, LEX nr 36284). Zmieniające się kryteria kwotowe podziału czynów na wykroczenia i przestępstwa czynią to pytanie stale aktualnym. Można sądzić, że ocena popełnionego czynu pod tym względem powinna się odnosić do czasu jego popełnienia, jednakże zmieniane kryteria oddzielania wykroczeń (obecnie 500 zł) od przestępstw zgodnie z art. 2 § 1 kw. podpowiadają opowiedzenie się za oceną wartości mienia z czasu wyrokowania. Takie jest prawidłowe stanowisko Sądu Najwyższego w tym względzie, kilkakrotnie wypowiedziane.

W wyroku z 11 kwietnia 2018 r., IV KK 76/18, LEX nr 2473794, SN sformułował pogląd, że: „Przy orzekaniu w sprawach o czyny przeciwko mieniu, wobec których kryterium uznania takiego zachowania za przestępstwo lub wykroczenie stanowi określony w kodeksie wykroczeń wskaźnik minimalnego wynagrodzenia za pracę, należy mieć na uwadze minimalne wynagrodzenie z daty orzekania za taki czyn, a nie z daty jego popełnienia”.

Do sprawy tego kryterium powrócił SN również w wyroku z 16 stycznia 2019 r. (V KK 14/18, LEX nr 2632317). Wydaje się, że prawidłowe i wystarczające byłoby po prostu odwołanie się do utrwalonej w polskim ustawodawstwie karnym reguły przyjętej w art. 2 § 1 kw., rozstrzygającej na korzyść sprawcy kwestię kolizji ustaw karnych w czasie (analogicznie do art. 4 § 1 k.k.). Należy tylko dodać, że aktualnie (z dniem 15 listopada 2018 r.) kryterium tego podziału stanowi kwota stała w wysokości 500 zł (zob. też wyrok SN z 15.11.2017 r., IV KK 332/17, LEX nr 2401081; także wyrok SN z 7.09.2017 r., IV KK 265/17, LEX nr 2376904). Tak zawsze należy postąpić, jeżeli aktualna wartość kryterium tego podziału działa na korzyść sprawcy, tzn. pole czynów wykroczeniowych staje się szersze w świetle zmienionego kryterium obowiązującego w czasie orzekania.

³ Bojarski Tadeusz (red.), *Kodeks wykroczeń. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2021.

Trafnie SN w wyroku z 7 września 2017 r., IV KK 265/17, LEX nr 2376904, zajął stanowisko, że: „Z perspektywy art. 4 § 1 k.k. za minimalne wynagrodzenie o którym mowa w art. 119 § 1 kw. i innych przepisach kodeksu wykroczeń, należy bowiem uznać wynagrodzenie obowiązujące w dacie orzekania w sprawie, gdyż przepisy określające wysokość minimalnego wynagrodzenia w kolejnym roku były korzystniejsze dla oskarżonego”.

Zgłoszony jednak został postulat zmiany ujęcia redakcyjnego przepisów posługujących się kryterium ekonomicznym w ten sposób, aby w tekście przepisów zaznaczone zostało, że chodzi o wartość przedmiotu czynu w chwili jego popełnienia zarazem proponuje się powrót do wskaźnika 1/4 minimalnego wynagrodzenia (Gensikowski P., *Wykroczenia przeciwko mieniu* [w:] *Reforma prawa wykroczeń*, t. 1, (red.) Daniluk P., s. 615.). Przyjęty podział kwotowy czynów zabronionych na wykroczenia i przestępstwa rodzi jak widać problemy uboczne. Tak więc do czasu zmiany tego kryterium w październiku 2018 r. była to kwota 525 zł, co oznaczałoby, że poprzedni stan prawny był dla sprawcy korzystniejszy niż obecny, ale są to konieczne trudności, gdy stosuje się jakieś kryteria matematyczne.

Taki podział czynów zabronionych, zapoczątkowany w 1966 r., ma charakter sztuczny, wartość rzeczy bowiem wyższa niż 1 grosz może decydować o tym, czy dany czyn stanowi przestępstwo czy wykroczenie. I tak jest w kilku innych przypadkach wykroczeń wymienionych w tym rozdziale. Przepis ten określa kradzież i przywłaszczenie, mające swoje odpowiedniki na wyższym poziomie, tj. po stronie przestępstw. Należy też zaznaczyć, że kryterium podziału opiera się przy wykroczeniach określonych w art. 119 kw. na wartości rzeczy, czego nie należy utożsamiać z pojęciem szkody, która ma znaczenie przy wykroczeniu uszkodzenia cudzej rzeczy (art. 124 kw.) – zob. postanowienie SN z 26 września 2012 r., II KK 223/12.

INFORMACJE DODATKOWE:

W związku z rozpatrywaniem podstawowego tematu petycji, obniżenia wysokości kwoty określającej maksymalną wartość ukradzionego lub przywłaszczonego mienia, wydaje się właściwe, by odnieść się do samej istoty penalizacji wykroczenia, czyli oceny czynu społecznie szkodliwego. W związku z powyższym warto przytoczyć fragment orzecznictwa sądowego, komentującego tę kwestię.

(...) Zgodnie z art. 1 § 1 kw. odpowiedzialności za wykroczenie podlega ten tylko kto popełnia czyn społecznie szkodliwy⁴, zabroniony przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia. Zatem warunkiem odpowiedzialności za wykroczenie jest dopuszczenie się takiego czynu, uznawanego za wykroczenie, który jest szkodliwy społecznie.

⁴ Fragment uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku V Wydział Karny – Sekcja Odwoławcza, z dnia 19 czerwca 2018 r. (sygn. akt V. 2 Ka 258/18).

Społeczna szkodliwość czynu to jego materialna cecha, materialny substrat, czyli jego ujemna społecznie treść. Wprawdzie ustawodawca, formując przepisy karne, obejmuje nimi, co do zasady, czyny o ujemnym ładunku społecznym. Skoro jednak obok wymogu bezprawności żąda dla odpowiedzialności prawnej jeszcze szkodliwości społecznej danego zachowania, to należy przyjąć, że wykazanie bezprawności oznacza z założenia także społeczną szkodliwość danego zachowania, której nie trzeba odrębnie wykazywać, ale ponieważ społeczna szkodliwość może być różna, to *in concreto* nie można wykluczyć jej braku mimo bezprawności zachowania. Należy to już jednak ustalić na podstawie okoliczności danego konkretnego zdarzenia.

Kodeks karny eliminuje przestępnosć czynu w razie znikomościi szkodliwosci społecznej (art. 1 § 2), podobnie czyni to Kodeks karny skarbowy. Na gruncie Kodeksu wykroczeń takiego zastrzeżenia brak. Niemniej i tutaj szkodliwość społeczna czynu jest stopniowalna, a art. 47 § 6 kw. wskazuje, jakie elementy strony przedmiotowej i podmiotowej należy uwzględnić przy ocenie tego stopnia.

Na gruncie prawa wykroczeń jednak, inaczej niż przy przestępstwach oraz przy przestępstwach i wykroczeniach skarbowych, jedynie przy wykazaniu w ogóle braku szkodliwości danego zachowania w określonych okolicznościach można mówić o niezaistnieniu samego wykroczenia, mimo naruszenia określonego przepisu tej dziedziny prawa. Tylko zatem zupełny brak *in concreto* szkodliwości społecznej czynu przekreśla byt wykroczenia. Przy niewielkiej (nikłej) szkodliwości czynu możliwe jest zaś ograniczenie reakcji prawnej do środków oddziaływania wychowawczego, a w postępowaniu przez sądem do odstąpienia od ukarania i zastosowania jedynie środków oddziaływania społecznego (...).

OPRACOWAŁ

Robert Michał Stawicki

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz